

שמות פרק ה

(יז) ויאמר נרפאים אתם נרפאים על כן אתם אמרים נלכה נזבחה ליקוק: (יח) ועתה לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם ותכן לבנים תתנו: (יט) ויראו שטרי בני ישראל אתם ברע לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו: (כ) ויפגעו את משה ואת אהרן נציבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: (כא) ויאמרו אלהים ירא יקוק עליכם וישפט אשר הבשאתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו: (כב) וישב משה אל יקוק ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: (כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך:

שמות פרק ו

(א) ויאמר יקוק אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי בידי חזקה ישלחם ובידי חזקה יגרשם מארצו: ס (ב) וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יקוק: (ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יקוק לא נודעתי להם: (ד) וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה: (ה) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי: (ו) לכן אמר לבני ישראל אני יקוק והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים וידעתי כי אני יקוק אלהיכם המוציא אתכם סבלות מצרים: (ז) ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יקוק אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: (ח) והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יקוק: (ט) וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצו רוח ומעבדה קשה: פ (י) וידבר יקוק אל משה לאמר: (יא) בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו: (יב) וידבר משה לפני יקוק לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים:

רש"י

(א) **עתה תראה וגו'** - הרהרת על מדותי, לא כאברהם שאמרתיו לו (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמרתיו לו (שם כב ב) העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי, לפיכך עתה תראה. העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות, כשאביאם לארץ: **כי בידי חזקה ישלחם** - מפני ידי החזקה שתחוק עליו ישלחם: **ובידי חזקה יגרשם מארצו** - על כרחם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם צידה. וכן הוא אומר (שמות יב לג) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם וגו': (ב) **וידבר אלהים אל משה** - דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר (לעיל ה כב) למה הרעותה לעם הזה: **ויאמר אליו אני ה'** - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ולא לחנם שלחתך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן ליפרע, כשהוא אמור אצל עונש, כגון (ויקרא יט יב) וחלת את שם אלהיך אני ה', וכשהוא אמור אצל קיום מצות, כגון (ויקרא כב לא) ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה', נאמן ליתן שכר: (ג) **וארא** - אל האבות: **באל שדי** - הבטחתים הבטחות ובכולן אמרתיו להם אני אל שדי: **ושמי ה' לא נודעתי להם** - לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי לא נכרתי להם במדת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימתי: (ד) **וגם הקמתי את בריתי וגו'** - וגם כשנראיתם להם באל שדי הצבתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם: **לתת להם את ארץ כנען** - לאברהם בפרשת מילה נאמר (בראשית יז א) אני אל שדי וגו', (בראשית יז ח) ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריד, ליצחק (בראשית כו ג) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקיימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם, ואותה שבועה שנשבעתי לאברהם באל שדי, אמרתיו ליעקב (בראשית לה יא - יב) אני אל שדי פרה ורבה וגו' ואת הארץ אשר וגו', הרי שנדרתי להם ולא קיימתי: (ה) **וגם אני** - כמו שהצבתי והעמדתי הברית יש עלי לקיים, לפיכך שמעתי את נאקת בני ישראל הנואקים: **אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר** - אותו הברית. כי בברית בין הבתרים אמרתיו לו (בראשית טו יד) וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי: (ו) **לכן** - על פי אותה השבועה: **אמר לבני ישראל אני ה'** - הנאמן בהבטחתי: **והוצאתי אתכם** - כי כן הבטחתי (שם שם) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול: **סבלת מצרים** - טורח משא מצרים: (ח) **נשאתי את ידי** - הרימוותיה להשבע בכסאי: (ט) **ולא שמעו אל משה** - לא קבלו תנחומין: **מקצו רוח** - כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה שמעתי פרשה זו מרבי ברוך ברבי אליעזר, והביא לי ראייה ממקרא זה (ירמיהו טז כא) (כל) בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה', למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו אפילו לפרוענות מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה (לעיל ה כב) למה הרעותה, אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי אליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת (לעיל ג יג) מה שמו מה אומר אליהם: **וגם הקמתי וגו'** - וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב (בראשית לג יט) ויקן את חלקת השדה, לנטות אהלו, ולא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת (ה כב) למה הרעותה. ואין המדרש מתיישב אחר המקרא מפני כמה דברים אחת, שלא נאמר, ושמי ה' לא שאלו לי. ואם תאמר לא הודיעם שכך שמו, הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הבתרים נאמר (בראשית טו ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן (פסוק ה) וגם אני שמעתי וגו' (פסוק ו) לכן אמור לבני ישראל. לכך אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו דבר דבור על אופניו, והדרשה תדרש, שנאמר (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, מתחלק לכמה ניצוצות: (יב) **ערל שפתים** - אטום שפתים. וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום (ירמיה ו י) ערלה אזנם, אטומה משמוע, (ירמיה ט כה) ערלי לב, אטומים מהבין, (חבקוק ב טז) שתה גש אתה והערל, והאטם משכרות כוס הקללה. ערלת בשר, שהגיד אטום ומכוסה בה. (ויקרא יט כג) וערלתם ערלתו, עשו לו אטום וכיסוי איסור, שיבדיל בפני אכילתו, (שם) שלש שנים יהיה לכם ערלים, אטום ומכוסה ומובדל מלאכלו: **ואיך ישמעני פרעה** - זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה: